

Фаринович І.В.,
здобувач¹
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка

ОЦІНКА ДОЦІЛЬНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ФАКТОРИНГУ В ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Farynovych I.V.,
candidate for a degree
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

EVALUATION OF THE EXPEDIENCY OF FACTORING APPLICATION IN TRADE ENTERPRISES' ACTIVITY

Постановка проблеми. В умовах фінансово-економічної кризи торговельні підприємства стикаються із проблемою нестачі оборотних коштів. Рациональне формування та застосування оборотних коштів є пріоритетним завданням суб'єкта господарювання. У зв'язку з тим, все більшої популярності набуває факторинг, як один із небагатьох джерел фінансування оборотних коштів торговельних підприємств. Як свідчить зарубіжний досвід, факторинг є ефективним методом покращення діяльності підприємств та стимулювання попиту всередині країни, представляє собою ефективну альтернативу іншим формам міжнародного торговельного фінансування, є найкращим способом поповнення обігових коштів клієнтів та найбільш ефективним для малих та середніх підприємств, які традиційно стикаються з фінансовими труднощами через несвоєчасне погашення боргів дебіторами та обмеженість доступних для них джерел кредитування, а також покриває значну частину валютних, кредитних, ліквідних та відсоткових ризиків постачальника [1]. В практичному сенсі впровадження факторингу в діяльність підприємств сприятиме вирішенню проблем заборгованості й фінансування торговельного бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження теоретичних основ факторингу присвятили свої праці такі відомі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: О.І. Пальчук, Є.В. Склеповий, В.В.Смачило, Н.М. Левченко, Ю.С. Скакальський, Ю.М. Лисенко, Б.З. Гвоздев, І.Є. Медведєв, Е. Доллан, Дж. Гілберт. Дослідження доцільності застосування факторингу в діяльності підприємств, а особливо підприємств торгівлі, зумовлено новизною даної фінансової послуги в Україні, а також недостатністю, а в багатьох аспектах – відсутністю теоретичних та прикладних досліджень в цій галузі. В наукових працях вітчизняні вчені розглядають питання сутності та переваг факторингу, а також ефективності застосування факторингу в діяльності банків, проте вітчизняними науковцями не в повному обсязі обґрунтована оцінка доцільності застосування факторингу в діяльності торговельних підприємств.

Постановка завдання. Метою дослідження є обґрунтування доцільності застосування факторингу в діяльності торговельних підприємств на основі розроблення послідовно-логічного аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження. За офіційними даними в Україні кількість компаній, що мали право на надання факторингових послуг на 01.01.2015 р. становила 264, що на 101 компанію більше за відповідний період попереднього року [2]. Також варто зазначити, чотири з десяти основних галузей економіки України показали у 2014 р. зростання фінансування за допомогою факторингу. Серед них: сфера послуг, сільське господарство і транспорт, будівництво і харчова промисловість.

За даними Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг, підприємці, що здійснюють діяльність у сфері послуг, уклали в 2014 році в 9,8 разів більше договорів факторингу, ніж роком раніше. А обсяг цих договорів, виріс за минулий рік на 884,14%, або 1,349 млрд, до 1,502 млрд гривень. Підприємства транспортної галузі збільшили обсяг договорів факторингу на 76,47%, або 1,3 млн до 3 млн гривень; будівельної сфери – на 26,32%, або 14,5 млн, до 69,6 млн гривень; харчової промисловості – на 15,73%, або 18,1 млн, до 133,2 млн гривень. В цілому, у 2014 році фінансові компанії уклали 17,671 тис. договорів факторингу на загальну суму 23,526 млрд гривень, що на 134,33%, або 13,486 млрд більше, ніж у попередньому році [3].

¹ Науковий керівник: Квасній Л.Г. - к.е.н., доцент

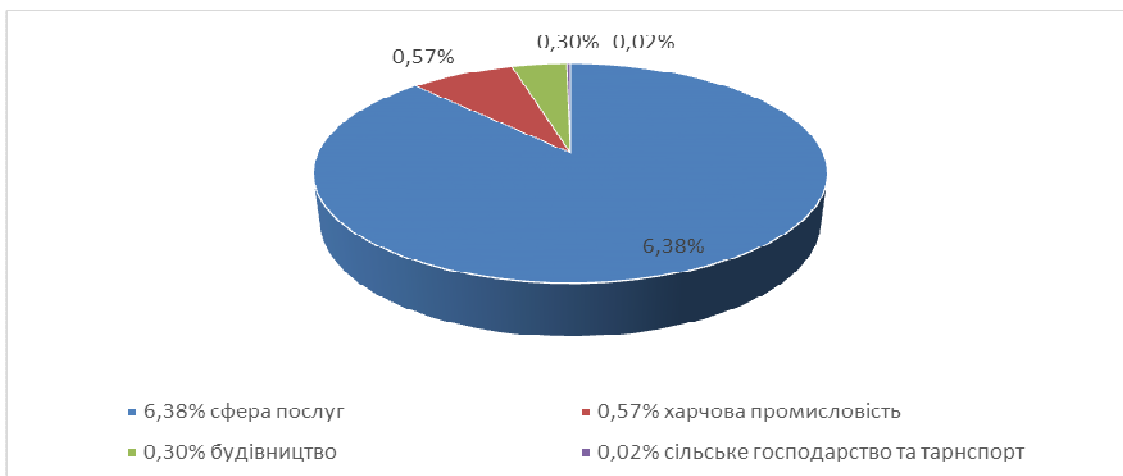

Рис. 1. Структура обсягу фінансових послуг, укладених у 2014 році під факторингові контракти за галузями

Джерело: [3]

Протягом січня-березня 2015 року факторингові компанії уклали 2,725 тис. контрактів на загальну суму 3,929 млрд гривень.

У порівнянні з першим кварталом 2014 року обсяг фінансування підприємців, що здійснюють торговельні операції на умовах відстрочки платежу, збільшився на 115,14%, або 2,103 млрд гривень. Динаміка вартості укладених фінансовими компаніями договорів факторингу в I кварталі 2012-2015 рр. відображена на рис. 2 [3].

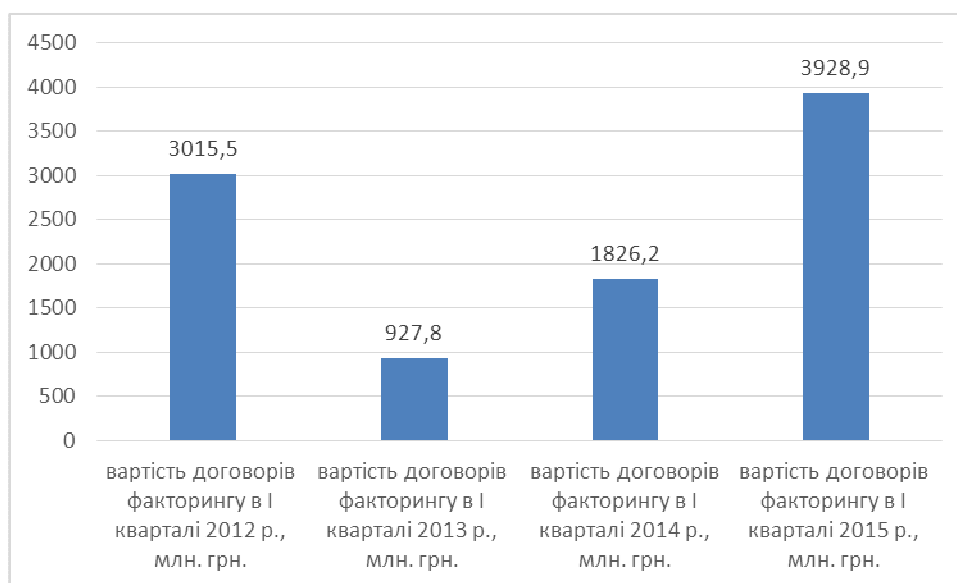

Рис. 2. Динаміка вартості укладених фінансовими компаніями договорів факторингу в I кварталі 2012-2015 рр.

Джерело: [3]

За даними Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг, протягом січня-березня 2015 року фінансові компанії виконали 2,616 тис. договорів факторингу на суму 5,049 млрд гривень [3].

Отже із вище проведеного статистичного аналізу можна стверджувати про зростання популярності факторингових послуг серед вітчизняних підприємств, особливо сфери послуг до якої відноситься і торговельна галузь.

Факторинг – це фінансовий інструмент, що дозволяє максимально оперативно поповнювати обігові кошти підприємств. Він призначений для активного зростання бізнесу, оскільки здатний у декілька разів збільшити оборот фірми протягом одного сезону її ділової активності. Багатьом фірмам доводиться протягом декількох місяців чекати платежів від покупців, знижуючи або заморожуючи свою ділову активність. Факторинг дає можливість не чекати платежів від покупців, а отримувати гроші відразу ж після відвантаження товарів, направляючи кошти на закупівлю товарів [4].

Основними перевагами факторингу є [5]:

- факторинг – це сукупність взаємопов'язаних та рівноцінних для підприємства фінансово-посередницьких послуг, а саме: фінансування; моніторинг дебіторської заборгованості; страхування ризиків;

- погашення заборгованості здійснюється за рахунок коштів, які надходять від дебіторів, у виняткових випадках за рахунок обігових коштів клієнта;

- факторинг може здійснюватися безстроково;

- для оформлення факторингу необхідний спрощений пакет документів;

- отримані кошти використовуються клієнтом на власний розсуд;

- при факторингу клієнт може отримати від банку низку додаткових послуг;

- розмір фінансування залежить від обсягів дебіторської заборгованості;

- прискорення оборотності дебіторської заборгованості;

- планування графіка погашення заборгованості та ін.

Оцінити доцільність застосування факторингу в діяльності підприємств пропонуємо на основі аналізу фінансового стану, який побудований в структурно-логічній послідовності і полягає в дослідженні фінансового стану торговельних підприємств до застосування факторингу та після його застосування (рис. 4).

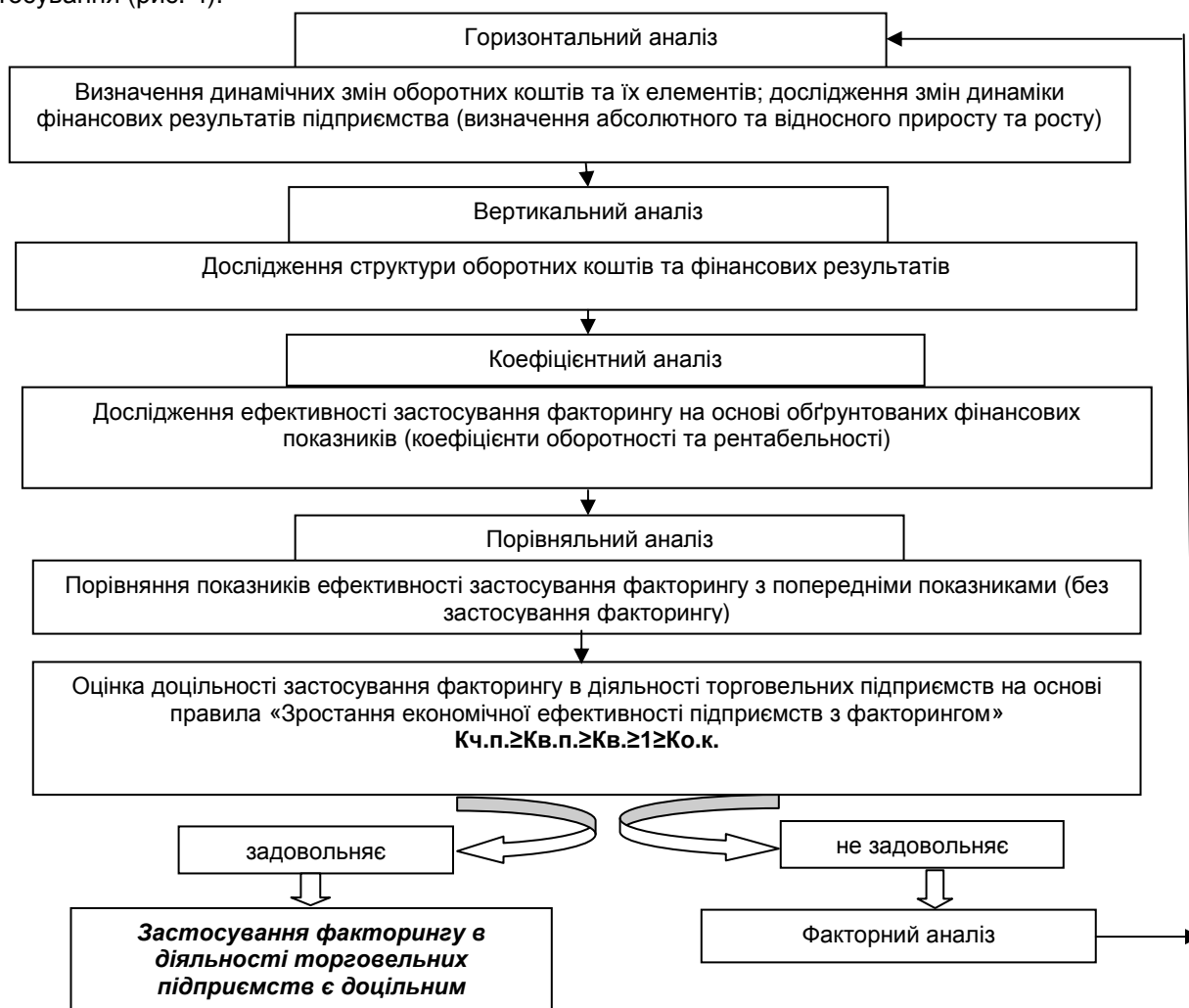

Рис. 1. Структурно-логічна послідовність оцінки доцільності застосування факторингу в діяльності торговельних підприємств*

Джерело: розробка автора

Дослідження доцільності застосування факторингу в діяльності торговельних підприємств полягає в проведенні горизонтального, вертикального, коефіцієнтного та порівняльного аналізу, який побудований на основі правила «Зростання економічної ефективності підприємств з факторингом».

Проведення горизонтального аналізу полягає в дослідженні динамічних змін оборотних коштів та їх елементів та дослідження змін динаміки фінансових результатів підприємства, які пов'язані з використанням факторингу.

Вертикальний аналіз базується на дослідженнях структури оборотних коштів та фінансових результатів з метою визначення зміни питомої ваги елементів оборотних коштів, які пов'язані з використанням факторингу.

В основу коефіцієнтного аналізу покладені показники ефективності підприємства, такі як коефіцієнти рентабельності та оборотності.

З метою подальшого їх порівняння показники ефективності на підприємстві розраховуються до використання факторингу та після нього.

Оцінка доцільності застосування факторингу в діяльності торговельних підприємств завершується сформульованим автором правилом «Зростання економічної ефективності підприємств з факторингом», яке полягає в тому, що коефіцієнт зростання за чистим прибутком повинен бути більшим за коефіцієнт зростання за валовим прибутком, а коефіцієнт зростання за валовим прибутком повинен бути більшим за коефіцієнт зростання за виторгом. Коефіцієнт зростання за виторгом повинен бути більшим за одиницю, тоді як коефіцієнт зростання за оборотними коштами повинен бути меншим за одиницю.

Якщо вимога цього правила задовольняється, тоді застосування факторингу в діяльності торговельних підприємств є доцільним та обґрунтованим.

Якщо в результаті проведеного аналізу не задовольняється правило, то додатково проводиться факторний аналіз з метою виявлення факторів впливу на фінансові результати та їх усунення.

В таблиці 1 відображено розрахунок показників зростання економічної ефективності торговельних підприємств з факторингом, які відображені в правилі «Зростання економічної ефективності підприємств з факторингом».

Таблиця 1

Показники зростання економічної ефективності торговельних підприємств з

№ п/п	Показник	Алгоритм розрахунку	Нормативне значення
1	Коефіцієнт економічного зростання за чистим прибутком, Кч.п.	$K_{ч.п.} = \frac{ЧП_{\phi}}{ЧП}$ <i>ЧПф, ЧП - чистий прибуток з застосуванням факторингу та без його застосування</i>	>1
2	Коефіцієнт економічного зростання за валовим прибутком, Кв.п.	$K_{в.п.} = \frac{ВП_{\phi}}{ВП}$ <i>ВПф, ВП - валовий прибуток з застосуванням факторингу та без його застосування</i>	>1
3	Коефіцієнт економічного зростання за виторгом, Кв.	$K_{в.} = \frac{B_{\phi}}{B}$ <i>Вф, В - виторг з застосуванням факторингу та без його застосування</i>	>1
4	Коефіцієнт економічного зростання за оборотними активами, КоА	$K_{о.а.} = \frac{ОА_{\phi}}{ОА}$ <i>ОАф, ОА - оборотні активи з застосуванням факторингу та без його застосування</i>	<1

Джерело: розробка автора

Отже, основною перевагою факторингу для торговельних підприємств є можливість у бланковому режимі отримувати фінансування, яке за рахунок поліпшення оборотності виробничих запасів, оборотності товарів, оборотності дебіторської заборгованості, зміни тривалості обороту виробничих запасів та товарів, зміни тривалості обороту дебіторської заборгованості дає можливість досягнути зростання економічної ефективності підприємства.

Сьогодні запровадження факторингу в Україні ускладнюється прийнятою практикою ведення торгово-збутових операцій, яка передбачає здебільшого передплату та майже повну відсутність комерційного кредиту. Важливу роль відіграє й обізнаність менеджерів, економістів та керівників з факторингом як економічним інструментом. Саме сучасна підготовка спеціалістів та фахівців українських підприємств повинна розкрити їм ефективні методи управління підприємством, які є загальноприйнятими в міжнародній практиці, серед яких і є факторинг [6].

Факторинг як банківський продукт є самостійним інструментом, який повинен перебувати у портфелі фінансового менеджера і яким може скористатися торговельне підприємство у своїй діяльності. Факторинг – це інструмент розвитку підприємства, за допомогою якого можна досягнути збільшення обсягів продажу, збільшення прибутковості та конкурентоспроможності підприємства [7].

Застосування факторингу в діяльності торговельних підприємств не лише дає змогу уникнути кризових явищ, а й сприяє подальшому розвитку підприємства на основі зменшення обсягу дебіторської заборгованості, скороченням терміну повернення коштів від дебіторів, підвищення

ліквідності та платоспроможності, що обумовлюється зростанням фінансових результатів та збільшенням ринкової вартості підприємства.

Висновки з проведеного дослідження. Доцільність застосування факторингу в діяльності торговельних підприємств обумовлюється такими основними причинами:

- по-перше, за допомогою факторингу здійснюється фінансування оборотних коштів торговельних підприємств;
- по-друге, факторинг впливає на пришвидшення оборотності оборотних коштів, що сприяє покращенню результатів фінансово-господарської діяльності торговельних підприємств;
- по-третє, застосування факторингу в діяльності торговельних підприємств впливає на їх економічний розвиток.

Застосування факторингу в діяльності торговельних підприємств дає гарантію платежу та рятує постачальників від необхідності брати додаткові і досить дорогі кредити в банку. Усе це сприятливо позначається на фінансовому стані підприємств [8].

Подальшим науковим дослідженням є розробка системи показників доцільності застосування факторингу в діяльності торговельних підприємств.

Література

1. Пальчук О.І. Факторинг на ринку фінансових послуг : монографія / О.І. Пальчук. – К. : [б.в.], 2011. – 163 с.
2. Національне рейтингове агентство «Рюрік». Аналітичний огляд ринку небанківських послуг України за 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rurik.com.ua>
3. Новини про факторинг - компанія "Арма Факторинг": [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://factor.org.ua/-novini-.htm>
4. Квасний Л.Г. Факторинговые проблемы финансирования малого бизнеса в Украине / Л.Г. Квасний, И.В. Фариневич // Инновационные и информационные технологии в развитии национальной экономики: теория и практика [Монография] ; под ред. Т.С. Клебановой, В.П. Невежина, Е.ИМ. Шохина. – Москва: Научные технологии, 2013. – 528 с. – С. 345–353
5. Циганкова А.В. Факторинг – як метод управління дебіторською заборгованістю [Електронний ресурс] / А.В. Циганкова. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=42060>
6. Шпаргало Г.Є. Факторингові операції в Україні: проблеми та перспективи [Електронний ресурс] / Г.Є. Шпаргало, Н.В. Наконечна. – Режим доступу : http://vlp.com.ua/files/31_16.pdf
7. Внукова Н.М. Удосконалення організації факторингу в банку за логістичним підходом / Н.М. Внукова, Н.С. Опешко, С.О. Колодізева // Фінанси України. – 2012. – № 5. – С. 68–77.
8. Іваненко С.С. Факторинг як джерело фінансування малого та середнього бізнесу [Електронний ресурс] / С.С. Іваненко // Экономика Крыма. – 2006. – №18. – С. 50-61. – Режим доступу: http://ecrimea.crimea.edu/arhiv/2006/econ_18_2006/015_ivanenko.

References

1. Palchuk, O.I. (2011), *Faktorynh na rynku finansovykh posluh* [Factoring in financial market], monograph, Kyiv, Ukraine, 163 p.
2. "National rating agency "Rurik". Analytical review of the market for non-banking services in Ukraine for 2014", available at: <http://rurik.com.ua>
3. "News about Factoring – company "Arma Factoring", available at: <http://factor.org.ua/-novini-.htm>
4. Kvasniy, L.H. (2013), "Factoring problems of small business financing in Ukraine", *Innovatsionnye i informatsyonnye tehnologyyi v rasvitii natsyonalnoy ekonomiki: teoriya i praktika*, [Innovative and information technologies in the development of the national economy: theory and practice], monograph, Nauchnyye Tehnologii, Moscow, Russia, 528 p.
5. Tsyhankova, A.V. (2012), "Factoring - as a method of management of accounts receivable", available at: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=42060>
6. Shparhalo, H.Ye. and Nakonechna, N.V. (2009), "Factoring transactions in Ukraine: problems and prospects", available at: http://vlp.com.ua/files/31_16.pdf
7. Vnukova, N.M. and Opeshko, N.S. and Kolodizyeva, S.O. (2012), "Improvement of factoring organization in bank by logistics approach", *Finansy Ukrainy*, no. 5, pp. 68-77.
8. Ivanenko, S.S (2006) "Factoring as a source of financing for small and medium businesses", *Ekonomika Kryma*, no. 18, pp. 50-61, available at: http://ecrimea.crimea.edu/arhiv/2006/econ_18_2006/015_ivanenko.